

ZAVOD ZA KULTURU ■
VOJVODANSKIH HRVATA

Broj: 1 - 4/2013

Datum: 6. veljače 2013. godine

Izvešće o poslovanju Zavoda za kulturu vojvodanskih Hrvata u 2012. godini

1. Uvodne napomene

Odlukom, koja je usvojena koncem trećeg mjeseca 2008. godine, od strane Izvršnog vijeća Autonomne Pokrajine Vojvodine i Hrvatskog nacionalnog vijeća u Republici Srbiji, Zavod za kulturu vojvodanskih Hrvata je utemeljen radi očuvanja, unapređenja i razvoja kulture hrvatske manjinske zajednice u Vojvodini. Temeljna programska misija Zavoda za kulturu vojvodanskih Hrvata određena osnivačkim aktom sadržana je u sljedećem: rad na znanstvenim, stručnim, razvojnim i primijenjenim istraživanjima u području kulture, umjetnosti i znanosti vojvodanskih Hrvata, zatim rad u području bibliografije i arhivistike, menadžmentu i edukaciji u kulturi i, na kraju, u poticanju, organiziranju i priređivanju kulturne produkcije hrvatske manjinske zajednice u Vojvodini. U tom smislu, sve programom predviđene aktivnosti i tijekom četvrte godine svojega djelovanja, to jest 2012. godine, bile su u funkciji ostvarivanja tako definirane misije Zavoda, a sukladno već započetim aktivnostima Zavoda u prve tri godine djelovanja, zatim stanju i prilikama na kulturnoj sceni hrvatske zajednice u Vojvodini te raspoloživim resursima – od kadrovskih do financijskih, kao i Programu rada ZKVH-a za 2012.

Naime, valja nanovo osvijestiti kako je osnutkom i početkom rada Zavoda za kulturu vojvodanskih Hrvata kao prve profesionalne institucije s gore naznačenom misijom stvorena jedna od najvažnijih pretpostavki da se kulturi vojvodanskih Hrvata, kao jedinstvenom, cjelovitom i relativno samostalnom fenomenu, istina još uvijek nedovoljno razvijenom (npr. ne postoji profesionalno kazalište), počne pristupati na sukladan, odnosno stručniji i primjereniji način. On, pak, podrazumijeva kako odnos prema njezinoj bogatoj kulturnoj i uopće povijesnoj baštini, tako i onaj dio koji postoji, koji se producira i pulsira, u obliku kulturnih manifestacija i drugih aktivnosti u okviru hrvatskih institucija i organizacija u području kulture, u sadašnjosti.

U tom smislu, u radu Zavoda se i tijekom 2012. godine insistiralo na onakvim profesionalnim aktivnostima i kvalitetnim sadržajima putem kojih se na suvremen i kompetentan način nastojalo kako promovirati, poticati, čuvati, razvijati, usustavljivati i organizirati kulturno nasljeđe vojvodanskih Hrvata, tako i obavljati produkciju novih kulturnih događaja, raditi znanstvena istraživanja i predstavljati suvremeno umjetničko stvaralaštvo. Drugim riječima, nastavilo se, u kontekstu naše misije i domeni vlastitih mogućnosti, prostor autoreprezentativnih praksi u kulturnom životu Hrvata u Vojvodini unaprjeđivati, a prostor autorecepcije vlastitoga nasljeđa uvelike osnažiti.

Realizirane aktivnosti tijekom 2012. godine bile su različite – osmišljen je i realiziran jedan broj znanstvenih istraživanja, organizirano je više od 10 znanstvenih skupova i stručnih rasprava, nastavljen je sustavan rad u bibliografskoj obradi knjiške građe i periodike, (su)objavljeno je pet knjiga, pristupilo se kodificiranju postojeće i ustrojavanju nove arhivske građe, priređivani su kulturni događaji radi afirmacije i promocije suvremenog kulturnog i umjetničkog stvaralaštva, napose onog vezanog uz Godinu velikana, postupno smo radili na

ustrojavanju aktivnosti na kulturnoj sceni, a s nekoliko seminara pridonijeli smo podizanju kapaciteta hrvatskih udruga kulture.

2. Programski okvir aktivnosti – sadržaji rada Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata tijekom 2012. godine

a) Znanstveno-istraživački program

Aktivnosti u ovom programskom području odvijale su se u istraživanjima spram nekoliko segmenata društvenog života koji su od značaja za povijest, sadašnjost i budućnost vojvođanskih Hrvata kao manjinske zajednice. Prije svega, riječ je o istraživačkom radu u sljedećim društvenim i humanističkim znanostima: povijesti, etnologiji, kulturologiji sociologiji, povijesti glazbe i jezikoslovlju. U ovome segmentu rada, osim naslanjanja na, istina skromne, resurse unutar hrvatske zajednice u Vojvodini, ostvarila se i suradnja sa sveučilišnim profesorima u Hrvatskoj (npr. doc. dr. Petar Vuković, prof. dr. Milana Černelić, prof. dr. Helena Sablić Tomić) te znanstvenim novacima (npr. Mario Bara). Realizacija programa u ovome području odvijala se u nekoliko segmenata – od terenskoga istraživanja, preko predstavljanja rezultata rada javnosti pa do publiciranja. Naime, neki su istraživački projekti, po završetku rada, predstavljeni na znanstvenim kolokvijima, koncertima ili u publikacijama. Važno je istaknuti kako je tijekom 2012. godine održano više znanstvenih skupova na kojima je Zavod imao značajnu ulogu, kako u izlaganjima, tako i u samoj organizaciji.

Djelatnici Zavoda i stručni suradnici sudjelovali su na više znanstvenih i sličnih skupova na kojima su aktivno sudjelovali svojim radovima. Na Međunarodnoj znanstvenoj konferenciji o granicama i povezanosti održanoj 27. ožujka u Pečuhu, u organizaciji Katedre za sociologiju pečuskoga Filozofskog fakulteta, sudjelovao je ravnatelj Tomislav Žigmanov u sekciji „Narodnosne, manjinske povezanosti – bez granica“ s radnjom „Nacionalne manjine u Srbiji“. Na seminaru „Očuvanje i razvoj manjinskih kultura u Srbiji – razmjena iskustava između vojvođanskih manjina i vlaške zajednice“, održanom u Kladovu od 5. do 7. travnja, kao predavač sudjelovao je i ravnatelj Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata Tomislav Žigmanov. On je održao dva predavanja: „Suvremeno stanje i potrebe u kulturi vojvođanskih Hrvata“ i „Očuvanje kulturne baštine i tradicijske kulture kroz djelovanje kulturnih udruga vojvođanskih Hrvata“. Na IX. međunarodnom znanstvenom simpoziju „Muka kao nepresušno nadahnuće kulture – Pasijska baština Hrvata u Podunavlju“, održanom od 10. do 13. svibnja 2012. godine u Somboru, sudjelovali su s izlaganjima Tomislav Žigmanov i stručna suradnica Katarina Čeliković kao i nekoliko vanjskih suradnika Zavoda (Ljubica Vuković Dulić, Zvonimir Pelajić i dr.). Uz UG „Urbani Šokci“ i Udrugu „Pasijska baština“ iz Zagreba, suorganizator ovog skupa bio je i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata. Institut društvenih znanosti „Ivo Pilar“ i Hrvatski institut za povijest organizirali su 1. lipnja 2012. godine u Zagrebu znanstveno-stručni skup „Annales Pilar“ na temu „Nacionalne manjine u Hrvatskoj i Hrvati kao manjina – europski izazovi“. Ravnatelj Zavoda Žigmanov sudjelovao je s izlaganjem na temu „Hrvati u Vojvodini nakon 2000. godine kao teme znanstvenih u publicističkih radnji u Srbiji i Hrvatskoj – osnovne činjenice i sadržajne sastavnice“. Na Godišnjem susretu književnih kritičara u Đakovu (26.-27. lipnja) sudjelovao je ravnatelj Tomislav Žigmanov i predstavljena je knjiga „Izazovi – sabiranja, sumjeravanja, tumačenja : studije i ogledi o knjiškim i književnim temama hrvatskoga istočnoga zagračja“. Međunarodni znanstveni skup u Golubiću Obrovačkom o srpsko-hrvatskim odnosima, peti po redu, u organizaciji Centra za istoriju, demokratiju i pomirenje iz Novog Sada i Udruženja za povijest, suradnju i pomirenje iz Obrovca, održan je od 30. srpnja do 2. kolovoza 2012. U radu su sudjelovali vodeći politički predstavnici hrvatske manjine u Srbiji, predstavnici srpske manjine u

Hrvatskoj, kao i znanstvenici i stručnjaci, povjesničari, sociolozi, pravnici i politolozi iz obiju zemalja. Odnose između dviju država još uvijek opterećuje tzv. bunjevačko pitanje o kojem je detaljno govorio Tomislav Žigmanov, ravnatelj Zavoda za kulturu Hrvata u Vojvodini iz Subotice. Vladan Čutura, vanjski suradnik Zavoda sudjelovao je na 41. Zagrebačkoj slavističkoj školi u Dubrovniku (20.-31. kolovoza). Zagrebačka slavistička škola (Hrvatski seminar za strane slaviste), kao posebna aktivnost Odsjeka za kroatistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, na inicijativu Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, po prvi puta osigurala je jednu stipendiju za polaznika iz Vojvodine. U Pečuhu je 12. i 13. listopada 2012. godine održan XI. međunarodni kroatistički znanstveni skup, u organizaciji Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj i Odsjeka za kroatistiku Instituta za slavistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Pečuhu. Skup je okupio šezdesetak stručnjaka i isto toliko tema iz različitih područja kroatistike, od književno-znanstvenih, književno-povijesnih, preko jezikoslovnih, tema iz folkloristike, antropologije, politologije i dr. Na skupu je jedna sesija bila posvećena i bunjevačko-šokačkoj književnosti u Podunavlju, u čijem su radu sudjelovali i predstavnici ZKVH-a Katarina Čeliković i Tomislav Žigmanov, te vanjski suradnici – Marina Balažev i Vladan Čutura. U programu skupa predstavljena je i knjiga Tomislava Žigmanova „Izazovi – sabiranja, sumjeravanja, tumačenja : studije i ogledi o knjiškim i književnim temama hrvatskoga istočnoga zagranica“. Dani Balinta Vujkova – dani hrvatske knjige i riječi, održani 18. i 19. listopada bili su posvećeni Godini hrvatskih velikana u Vojvodini. U okviru stručnoga skupa svoja izlaganja iznijelo je osamnaest uglednih gostiju iz Hrvatske, Mađarske, Austrije i Vojvodine. U skupu je sudjelovalo nekoliko mladih osoba koje tako osiguravaju kontinuitet u proučavanju književne baštine Hrvata u Podunavlju, a logističku podršku skupu pružio je Zavod. XVIII. Forum hrvatskih manjina, stručni skup na kojem se razmatrao status, problematika i aktualnosti vezane uz hrvatske manjine u europskim državama održan je u Zagrebu 16. studenoga 2012. godine. Organizator je već tradicionalno Hrvatska matica iseljenika, a tema ovogodišnjeg skupa bila je „Znanstvena i kulturna suradnja između hrvatskih manjinskih zajednica i Republike Hrvatske“. Na Forumu je kao izlagatelj nastupio ravnatelj Tomislav Žigmanov s radnjom „Hrvati u Vojvodini i kulturna i znanstvena suradnja s Republikom Hrvatskom“. U Fakultetskoj vijećnici Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu održan je od 20. do 23. studenoga 2012. godine, domaći skup s međunarodnim sudjelovanjem „Bunjevci u vremenskom i prostornom kontekstu“ u organizaciji Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Skup je organiziran u sklopu znanstvenog projekta „Identitet i etnokulturno oblikovanje Bunjevaca“ voditeljice prof. dr. sc. Milane Černelić. Uz logističku pomoć ZKVH na skupu su uz djelatnike Zavoda, Tomislava Žigmanova i Katarinu Čeliković, izlaganja imali i stručni suradnici Zavoda (Ljubica Dulić Vuković, Mario Bara, Biserka Jaramazović). Na koncu, Međunarodni znanstveno-filozofski skup „Misaona popudbina Tome Vereša“ organizirali su Subotička biskupija, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i Otvoreno sveučilište od 14. do 16. prosinca 2012. godine, u rodnom gradu Tome Vereša, u povodu 10 godina od njegove smrti. Dvadesetak filozofa, teologa, sociologa, politologa i povjesničara iz Zagreba, Osijeka, Đakova, Subotice, Novoga Sada, Beograda i Novog Pazara s različitih je motrišta prikazalo djelo i doprinose tog vrsnog filozofa, teologa, prevoditelja, propovjednika, promicatelja i zagovaratelja dijaloga između kršćana i marksista te istraživača zavičajne kulturne i crkvene povijesti. Svojim radovima sudjelovali su i djelatnici Zavoda – Tomislav Žigmanov i Katarina Čeliković.

I 2012. godine nastavljen je s realizacijom višegodišnji istraživački projekt „Barokno slikarstvo XVIII. stoljeća u samostanima i rimokatoličkim crkvama u Vojvodini“. Tijekom 2012. godine obrađen je dio baroknih slika u franjevačkim samostanima u Vojvodini (Subotica, Petrovaradin, Bač, Sombor, Zemun), a rezultati ovih istraživanja bit će objavljeni u *Godišnjaku za*

znanstvena istraživanja ZKVH-a br. 4. S druge strane, Zavod je i 2012. godine logistički i financijski pomogao Etnološko terensko istraživanje na temu Dužijance u Subotici koje su od 10. do 14. kolovoza obavili studenti etnologije s Filozofskog fakulteta u Zagrebu Mihovil Gotal i Kristina Vugdelija.

Zavod je tijekom 2012. godine organizirao 7 znanstvenih kolokvija – XVII. kolokvij: „Popis nematerijalne kulturne baštine u Republici Hrvatskoj“, uvodničarka Martina Šimunković, voditeljica Odsjeka za nematerijalnu kulturnu baštinu, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske (25. svibnja 2012.); XVIII. kolokvij: „Salaši u sjevernoj Bačkoj u XVIII. stoljeću“, uvodničarka Nikolina Čuljak, profesorica povijesti i geografije iz Zagreba (3. rujna); XIX. kolokvij: „Tradicijsko odijevanje Šokaca u Bačkoj“, uvodničar: Zvonko Tadijan, profesor iz Sonte (18. rujna); XX. kolokvij: „Fra Stjepan Beato Bukinac kao utemeljitelj povijesnih istraživanja o bačkim Hrvatima“, uvodničar: dr. sc. Robert Skenderović, viši znanstveni suradnik, Hrvatski institut za povijest, Zagreb (25. listopada); XXI. kolokvij: „Jezični krajobraz Subotice“, uvodničar: doc. dr. sc. Petar Vuković, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu (31. listopada); XXII. kolokvij: „Hrvatski govori u Bačkoj“, uvodničar prof. dr. sc. Josip Lisac, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zadru (8. studeni); XXIII. kolokvij: „Od stigme do priznavanja – 10 godina izgradnje manjinske infrastrukture Hrvata u Srbiji“, u povodu praznika hrvatske zajednice – Dana izbora prvoga saziva HNV-a, uvodničarka: mr. sc. Snežana Ilić, doktorandica Fakulteta političkih znanosti u Beogradu (18. prosinca).

Treći broj *Godišnjaka za znanstvena istraživanja* Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata pojavio se pred čitateljima koncem travnja 2012. godine. Na 384 stranice, *Godišnjak* donosi 10 znanstvenih i stručnih radnji, koje za glavnu temu imaju neki aspekt društvenog života Hrvata u Vojvodini, bilo u povijesti bilo u sadašnjosti, te jednu radnju u kojoj se prezentira dokument od značaja za aktualne prilike u ovdašnjih Hrvata. Posebno ističemo činjenicu da se sve radnje po prvi puta objavljuju u 3. broju *Godišnjaka* ZKVH-a. Sadržaj *Godišnjaka* podijeljen je u sedam cjelina, pri čemu su kriteriji podjele bili znanstvene discipline, to jest područja znanosti. Riječ je o društvenim i humanističkim znanostima koje su od značaja za očuvanje i razvoj nacionalne svijesti i identiteta. Osim, dakako, povijesti, ovdje se još računa i na jezikoslovne znanosti, zatim na znanosti o književnosti, povijest umjetnosti, etnologiju, demografiju, sociologiju, kulturologiju, filozofiju i sl. Pri tomu, Uredništvo je svjesno nastojalo radovima ravnomjerno „pokriti” i subetničku raznolikost Hrvata u Vojvodini i teritorijalnu raspodijeljenost, kako bi se izbjegla dominacija pojedinih subetničkih skupina ili teritorijalnih cjelina.

U tom smislu, 3. broj *Godišnjaka* sadrži radnje i o bunjevačkim i o šokačkim Hrvatima, zatim one koje su više od značaja za bačke Hrvate, kao i one koje mogu biti više interesantne Hrvatima u Banatu i Srijemu, dok jedan broj radnji uračunava i tematizira Hrvate u Vojvodini kao cjelinu, to jest kao relativno samostalni socijalno-kulturni fenomen. Napominjemo kako su sadržaji objavljenih znanstvenih i stručnih radnji od velikoga značaja kada su u pitanju tematiziranje i obradba pojedinih razdoblja povijesti kao i sadašnjosti vojvođanskih Hrvata, napose u dijelu etnografskoga i jezičnoga nasljeđa. Tim prije je tako što od važnosti, budući da je riječ o dijelu u kulturnoj praksi Hrvata u Vojvodini koji još uvijek ima brojne deficite. Posebno želimo istaknuti da je jedan broj radnji rezultat i samostalnih istraživanja koja su realizirana uz pomoć Zavoda – riječ je o istraživanjima staroštokavskih govora slavonskog dijalekta u Bačkoj, koje je osmislila i provela vanjska suradnica Zavoda prof. hrvatskog jezika i književnosti Marina Balažev (istraživanje je obuhvatilo zapise leksika, frazema, morfoloških sastavnica, naglasnog sustava... prisutnog među šokačkim žiteljima u Bačkoj – naseljena mjesta: Sonta, Bački Monoštor, Bezdan, Sombor, Apatin) te o istraživanju baroknog slikarstva XVIII. stoljeća u

samostanima i rimokatoličkim crkvama u Vojvodini, što ga je osmislio i uz pomoć Zavoda realizirao doktorand povijesti umjetnosti na zagrebačkom Filozofskom fakultetu Dušan Škorić.

Autorski, pak, promatrano, tekstove u 3. broju *Godišnjaka* potpisuje ukupno 24 osobe iz Vojvodine, Hrvatske, Mađarske i Bosne i Hercegovine od kojih jedan broj pripada skupini najeminentnijih znanstvenika koji pišu na teme vojvođanskih Hrvata (npr. Franjo Emanuel Hoško, Milana Černelić, Ladislav Heka i Robert Skenderović), jedan značajan broj čine respektabilni autori mlađe generacije (npr. Petar Vuković, Mario Bara, Dominik Deman), a jedan broj se po prvi puta pojavljuje svojim priložima (npr. Marina Balažev, Ivana Andrić Penava, Ljubica Vuković Dulić i Vladan Čutura). Na taj način, čini se, dobili smo i više nego poželjnu kako autorsku tako i dobnu reprezentaciju znanstvenika.

Na koncu, istaknut ćemo kako je objavljeni sadržaj 3. broja *Godišnjaka* i ovakav uređivački koncept posljedica planskog djelovanja Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata u području znanosti. Ono je od početka uračunavalo okupljanje oko programskih aktivnosti Zavoda predstavnika znanstvene elite, koji su do sada u svojem znanstvenom i/ili istraživačkom radu već očitovali interes za pitanja Hrvata u Vojvodini, zatim njihovo uključivanje u planski pristup novim istraživanjima povijesti i sadašnjosti Hrvata u Vojvodini te postupno radno povezivanje u realizaciji znanstvenih istraživanja. Na taj način, vjerujemo, u prostoru kulturnih praksi vojvođanskih Hrvata područje znanosti postaje ne samo vidljivije nego je dobilo i vlastitu čvršću profilaciju. Treći broj *Godišnjaka* imao je svoje javno predstavljanje u Zagrebu u okviru redovitog programa znanstvenog skupa „Bunjevci u vremenskom i prostornom kontekstu“ 21. studenog na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu (govorili su prof. dr. sc. Milana Černelić, doc. dr. sc. Petar Vuković i prof. dr. sc. Ivica Martinović). Hrvatski institut za povijest – Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje iz Slavanskog Broda i Gradska knjižnica iz Slavanskog Broda bili su domaćini predstavljanja *Godišnjaka* br. 3 i djelatnosti Zavoda, koje je održano 5. lipnja 2012. godine u Gradskoj knjižnici u Slavanskom Brodu. O *Godišnjaku* su govorili: dr. sc. Stanko Andrić i dr. sc. Robert Skenderović iz Hrvatskog instituta za povijest, Podružnica Slavonski Brod, i Tomislav Žigmanov, glavni urednik i ravnatelj Zavoda. Drugi, pak, broj *Godišnjaka* u 2012. godini predstavljen je u Pečuhu u Klubu Augusta Šenoe, 28. veljače, čime je nastavljena međunarodna znanstvena suradnja između Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata i Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj.

Radi veće dostupnosti znanstvenih sadržaja koji za temu imaju neki aspekt društvenog života Hrvata u Vojvodini, bilo u povijesti bilo u sadašnjosti, Zavod je odlučio koncem 2012. cjelovit sadržaj brojeva *Godišnjaka za znanstvena istraživanja* objaviti i na internetskim stranicama. Na taj način svjesno želimo osnažiti diseminaciju sadržaja o Hrvatima u Vojvodini i tako barem djelomice otkloniti deficite na tome području. Internetska adresa *Godišnjaka* je www.godisnjak.zkvh.org.rs, a postavljena je i poveznica na web portalu Zavoda.

Zavod je tijekom 2012. bio sunakladnikom ili je pomogao objavljivanje nekoliko znanstvenih publikacija. U prvoj objavljenoj knjizi – Tomislava Žigmanova „Izazovi – sabiranja, sumjeravanja, tumačenja : studije i ogledi o knjiškim i književnim temama hrvatskoga istočnoga zagranicja“ – riječ je o zajedničkom nakladničkom projektu triju institucija iz Mađarske, Hrvatske i Srbije – Znanstvenoga zavoda Hrvata u Mađarskoj iz Pečuha, zatim Udruge *Oksimoron* iz Osijeka te Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata iz Subotice, a posljedica je višegodišnje plodne suradnje znanstvenika i kulturnih djelatnika iz hrvatske zajednice iz ovih triju regionalnih gradskih centara triju država. Knjiga je objavljena u ediciji *Biblioteka Nova* pečuskoga Zavoda. Urednik knjige je mr. sc. Stjepan Blažetin, recenzenti prof. dr. sc. Vinko Brešić i prof. dr. sc. Helena Sablić Tomić, lektura je bila djelo Tatjane Ileš, korektura Katarine Čeliković, računalnu

pripremu je uradio mr. sc. Ervin Čeliković, a prijemčivi dizajn naslovnice Darko Vuković. Knjigu čine rukopisi – jedanaest studija i ogleda podijeljenih u tri poglavlja („Prinosi sabiranju“; „Prinosi sumjeravanjima“; „Izazovi tumačenja – književno-esejistički i filozofijski pristupi“) – nastali u posljednjih desetak godina i rezultat su autorova, relativno kontinuirana nastojanja na planu reflektiranja povijesti, procesa i događaja unutar kulturnoga prostora Hrvata u Vojvodini koji se, prije svega, odnose na fenomen knjige i književnosti. Knjiga je obima 256 stranica, tiskana u nakladi od 300 primjeraka, a sadrži još i popis korištene literature, zatim bibliografske bilješke o tekstovima, kazalo imena, recenzije te bilješku o autoru.

Uz logističku i financijsku potporu Zavoda, u Zagrebu je objavljen prvi svezak *Biografskog leksikona Hrvata istočnog Srijema*, u izdanju Libera editio d. d. iz Zagreba i Hrvatskog akademskog društva iz Subotice. Na 210 stranica obrađeno je oko 200 natuknica (od Ivice Abjanovića do Ernesta Furjakovića) u kojima su obrađeni životopisi značajnih osoba iz prošlosti i sadašnjosti srijemskih Hrvata, ali i nehrvata koji su svojim djelovanjem pridonijeli hrvatskoj zajednici u istočnome Srijemu. *Biografski leksikon* predstavljen je 16. svibnja 2012. u Velikoj dvorani Hrvatske matice iseljenika u Zagrebu, a 15. lipnja u Petrovaradinu – u oba je predstavljanja sudjelovao i Tomislav Žigmanov.

Sredinom godine pristupilo se potpisivanju ugovora o sunakladništvu između Zavoda i Instituta za migracije i narodnosti iz Zagreba radi zajedničkog izdavanja zbornika radova pod naslovom *Hrvati u Vojvodini : identitet(i), procesi i društvene aktivnosti*, u kojem će se objaviti radnje znanstvenika iz Srbije i Hrvatske koji se u svojim istraživanjima bave tematikom Hrvata iz Vojvodine.

Na koncu, navest ćemo kako su djelatnici i suradnici Zavoda objavili nekoliko radnji u domaćim i inozemnim časopisima i zbornicima. Tomislav Žigmanov je objavio radnje: „Zastupljenost nacionalnih zajednica u državnim tijelima – osnovne činjenice komparativnih uvida u stanje u Srbiji i Hrvatskoj“ (*Politikon – časopis za istraživanje fenomena politika*, br. 3, Novi Sad 2012., str. 70-82); „Politike Republike Srbije prema Hrvatima kroz prizmu izgradnje tzv. bunjevačke nacije“ (zbornik *Srpsko-hrvatski odnosi: rešavanje otvorenih pitanja*, Petrovaradin, 2012., str. 96-113); „140 godina produkcije književnih i kulturnih časopisa podunavskih Hrvata“ (*X. međunarodni kroatistički skup : zbornik radova*, Pečuh, 2012., str. 276-289). Katarina Čeliković je objavila radnju „Kulturni prostor i kulturne prakse hrvatske manjine u Vojvodini“ (*X. međunarodni kroatistički skup : zbornik radova*, Pečuh, 2012., str. 313-324), a pokojni Dujo Runje „Ostvarivanje uporabe hrvatskoga jezika i pisma u Vojvodini“ (*X. međunarodni kroatistički skup : zbornik radova*, Pečuh, 2012., str. 392-402). Također, ravnatelj Zavoda Tomislav Žigmanov održao je predavanja na nekoliko tribina: predavanje o štovanju svetog Antuna među bunjevačkim Hrvatima u Baji (16. lipnja), o izazovima povijesnih istraživanja i interpretacije povijesti Hrvata u Bačkoj u Čavolju (30. lipnja) i o Hrvatima u Vojvodini na tribini Virovitici (21. rujna), a sudjelovao je i na konferencijama „Usmena tradicija nacionalnih manjina kao dio nematerijalnog naslijeđa Srbije“ (Kovačica, 21. i 22. veljače) te „Kultura i EU fondovi“ (Novi Sad, 27. studenoga).

b) Kodifikacija i organiziranje arhivske građe u Zavodu, početak izrade bibliografija i njihovo objavljivanje

U djelovanju u ovom području, polazi se od pretpostavke da je veliki dio arhivske građe, koji je značajan za mjesnu povijest vojvođanskih Hrvata, već pohranjen u postojećim arhivima čiji su osnivači lokalne samouprave ili pojedine državne ili kulturne institucije u Vojvodini/Srbiji, Hrvatskoj, Mađarskoj, Austriji, Italiji... Postoje i ustrojeni arhivi pri Katoličkoj crkvi i njezinim

pojedininim institucijama, a vjerojatno i svako kulturno društvo ima neku svoju arhivu. Također postoji neveliki broj i privatnih arhiva. Stoga je odlučeno da će, za početak, temelj arhivske građe Zavoda činiti pisani i drugi materijalni tragovi iz suvremenosti koji su od značaja za hrvatsku zajednicu u Vojvodini. Nju smo 2009. počeli, a 2012. nastavili sustavno prikupljati i arhivski pohranjivati u Zavodu.

S druge strane, Zavod je nastavio sustavan rad na arhiviranju elektroničkih informativnih sadržaja na hrvatskom jeziku. Riječ je o dostupnim audio i video sadržajima s radijskim i televizijskim emisijama, odnosno, priložima, koji se, iz sigurnosnih razloga, pohranjuju na dva mjesta – u elektroničku arhivu na zavodskom računalu, kao i na izvanračunalnoj memoriji (tzv. eksterni hard disk) koja je za te potrebe i nabavljena. Arhiviranje elektroničkih informativnih sadržaja na hrvatskom jeziku odvija se skupa s njihovom postupnom obradom i klasifikacijom, radi lakše preglednosti i pretrage.

Kao što se zna, unutar aktivnosti Zavoda od 2009. godine poduzeti su i prvi koraci na planu ustrojavanja bibliografskoga praćenja aktualne produkcije na hrvatskom jeziku, otvorili smo raspravu i pristupili izradi kritičke i cjelovite bibliografije vojvođanskih Hrvata, čiji su prvi rezultati već objavljeni. Tijekom 2012. godine izrađena je četvrta predmetna bibliografija o Hrvatima u Vojvodini. Riječ je o zajedničkoj radnji autora Tomislava Žigmanova i Maria Bare „Prinosi za građu za povijest i kulturnu baštinu Hrvata u Vojvodini – monografske publikacije od 1918. do 1990.“, u kojoj su prikupljene i bibliografske obrađene knjige u kojima su obrađene teme od značaja za povijest i kulturnu baštinu Hrvata u Vojvodini. Ova će radnja biti objavljena u *Godišnjaku* br. 4 za 2012. godinu. Katarina Čeliković privela je poslove oko izrade bibliografije narodnih pripovijedaka koje je sakupio i obradio Balint Vujkov. Također, Katarina Čeliković završava rad na bibliografiji narodno-crkvenoga kalendara *Subotička Danica*.

Nastavljene su također i aktivnosti na formiranju zavičajne knjižnice Hrvata u Vojvodini. U tom smislu, Zavod je, zahvaljujući donacijama nekoliko osoba i institucija došao u posjed sveukupne zavičajne periodike na hrvatskom objavljivane nakon 1990., koja je i primjereno uvezana, te svih izdanja na hrvatskom jeziku objavljenih također nakon 1990.

c) Institucionalizacija i organizacijsko koordiniranje i povezivanje akademske likovne i glazbene umjetnosti te produkcija izložaba i koncerata

Treba imati na umu da ovaj segment do početka rada Zavoda, to jest do 2009. godine, unutar institucionalne strukture u kulturi hrvatske zajednice ni na koji način nije bio ustrojen ili organiziran. Zavod je na početku svojega rada, na temelju svojih programskih dokumenata, realizirao prve, vjerujemo, odlučujuće korake na tome planu. U tom smislu, učinjeni su naporu u sagledavanju prirode te scene, zatim dinamike i vrste događaja, kao i njihovih posljedica, te doseg aktivnosti u ovim područjima, radi što osmišljenijeg djelovanja u ovome segmentu aktivnosti Zavoda.

Na temelju takvih postavki, u likovnoj umjetnosti organizirali smo u prostorijama Zavoda, u okviru programa „Godina hrvatskih velikana u Vojvodini“, izložbe i druge forme prezentacije likovne scene, pri čemu je više programa bilo posvećeno kiparici Ani Bešlić u povodu 100. obljetnice njezina rođenja. U suradnji s Gradskim muzejom, na dan rođenja poznate kiparice, priređen je svečani program pod nazivom „Život formi Ane Bešlić“, te otvorenje izložbe njezinih radova u subotičkom Gradskom muzeju (16. ožujka). Predavanje o životu i djelu Ane Bešlić održao je povjesničar umjetnosti Bela Duranci (17. svibnja) u prostorijama Zavoda, gdje je otvorena i izložba javnih spomenika čije je fotografije izradio Augustin Juriga (svibanj-lipanj). Ovom izložbom pod nazivom „Život formi Ane Bešlić“ Zavod se uključio u program *Noći muzeja*

(19. svibnja). Umjetnost u tehnici slame predstavljena je u Gradskoj knjižnici Marka Marulića u Splitu (2. travnja) čiji su organizatori Gradska knjižnica Marka Marulića, Hrvatska matica iseljenika Split i Zavod za kulturu vojvodanskih Hrvata. Izložba slika „Poetika krhke ljepote slame“ je otvorena i u Zagrebu u prostorijama Hrvatske matice iseljenika (11. lipnja) a u organizaciji Hrvatske matice iseljenika, Zavoda za kulturu vojvodanskih Hrvata i Galerije Prve kolonije naive u tehnici slame Tavankut. Na koncu, u Galeriji Prve kolonije naive u tehnici slame u Tavankutu otvorena je prva samostalna izložba slika u Tavankutu slikarice Cilike Dulić Kasiba u povodu njezina osamdesetog rođendana. Organizatori su Zavod za kulturu vojvodanskih Hrvata i Galerija Prve kolonije naive u tehnici slame iz Tavankuta (24. studenoga). Izložba fotografija „Lica Bačke“ Augustina Jurige bila je priređena u suradnji s mjesnim hrvatskim kulturnim udrugama u Monoštoru (22. lipnja) i Somboru (8. prosinca).

S druge strane, na polju glazbene baštine u nakladi Zavoda objavljen je prvi nosač zvuka – Kraljica Bodroga „Alaj piva Šokica“. Petnaest izvornih narodnih pjesama na ovome nosaču zvuka čine djelić iz bogatoga narodnog glazbenog nasljeđa Hrvata u Vojvodini, nasljeđa koje je često nedovoljno poznato i zatumljeno. *Pisme* su ove šokačke Hrvatice nekoć *pivale* u različitim prilikama – *na divanima, po čoškova, na korzi, na igrankama*, uz narodne i *virske* običaje..., te ih kao narodnu popudbinu prenosile s koljena na koljeno. Danas, okupljene u *pivanju* u izvornoj ženskoj pjevačkoj skupini „Kraljice Bodroga“, koja djeluje pri mjesnom Kulturno-umjetničkom društvu Hrvata „Bodrog“, *monoštoračke* Šokice s ponosom čuvaju kako uspomene na ta vremena tako i ljepotu narodnoga pjevanja. Vjerne glazbeno-pjevačkoj tradiciji svojega mjesta, „Kraljice Bodroga“ predstavljaju jednu od najprepoznatljivijih stanica na sceni tradicijske kulture Hrvata u Vojvodini. Ovaj je nosač zvuka predstavljen u Monoštoru (22. lipnja) i Subotici (6. srpnja). Također, u produkciji Zavoda snimljeni su i spotovi za pjesme: „Dukatići“, „Oj, suboto“ i „Moja mama ćilim tka“. Snimatelj je bio Zvonimir Sudarević, majstor fotografije Augustin Juriga, a predstavljeni su u Monoštoru (31. kolovoza).

Koncem 2012. započele su pripreme za snimanje nosača zvuka vrhunskoga glazbenog stvaralaštva, i to orguljske glazbe hrvatskih autora iz Vojvodine (program ustrojen i izvođen tijekom 2010. i 2011. godine „Glasovi orgulja u ravnici“, djela Vidakovića, Prepreka i Andrića izvodi Saša Grunčić, prof. orgulja), što planiramo učiniti u beogradskoj katedralnoj crkvi u prvoj polovici 2013.

d) Produkcija novih i koordinacija postojećih kulturnih događaja Hrvata, te njihova veća vidljivost

I tijekom 2012., kao što se iz dosadašnjeg prikaza djelatnosti vidi, u Zavodu se nastavilo sustavno raditi na produkciji vlastitih kulturnih događaja – od, kao što dalo zamijetiti prema sadržajima dosadašnjega tijeka izvješća, znanstvenih kolokvija, preko izložaba pa do seminara. Oni su bili neposredna posljedica aktivnosti koje su se unutar Zavoda odvijale u, gore već navedenim, programskim područjima...

Među njima se posebno izdvajaju programi u okviru obilježavanja „Godine hrvatskih velikana u Vojvodini“, u okviru kojega je, što samostalno što u suradnji s mjesnim udrugama kulture i institucijama, Zavod uspio prirediti pedesetak različitih programa posvećenih kiparici Ani Bešlić, književniku Anti Jakšiću, pjesniku i svećeniku Anti Evetoviću Miroljubu, bibliografu i svećeniku Ivanu Kujundžiću, sakupljaču narodne književnosti Balintu Vujkovu, povjesničaru i franjevcu Beatu Bukincu i književniku i skladatelju Stanislavu Prepreku. Među njima su ističu objavljivanje knjiga i njihova predstavljanja, održavanje tribina, predavanja, izložbe, organiziranje likovnoga i literarnoga natječaja i dr.

Objavljene su četiri knjige. U nakladi Zavoda objavljena je knjiga Stanislava Prepreka *Prognanik iz svijeta svjetlosti – život i djelo Stanislava Prepreka*, koju je priredio Ivan Balenović. Riječ je o knjizi u kojoj je objavljeno cjelokupno književno stvaralaštvo – poezija, proza i vlastita autobiografija, zatim donosi se popis njegovih glazbenih djela i spisa, prikaz Prepreka kao knjižničara, likovnjaka, učitelja, prevoditelja i antologičara. Na koncu je objavljena i bibliografija o Stanislavu Prepreku te kratki prikaz po godinama njegova života. Knjigu prati i veliki broj ilustracija – od fotografija iz Preprekova života, zatim notni zapisi, rukopisi pjesama, crteži... Knjiga je objavljena u biblioteci „Prinosi za istraživanje književne baštine“, obima je 618 stranica. Uredio ju je Tomislav Žigmanov, likovnu opremu je uradio Darko Vuković, a tehnički uredio Vladimir Šimunović. Lektor je bio Zlatko Romić, a korektura je djelo Željke Zelić. Tri druge knjige objavljene su u sunakladi s NIU „Hrvatska riječ“. Knjiga Ante Jakšića *Duše zemlje : lirika zavičaja*, priredila ju je Marina Balažev, je knjiga izabranih pjesama Berežanina Ante Jakšića na temu zavičaja, a objavljena je u povodu 100. obljetnice njegova rođenja. Knjiga Ante Evetovića Miroljuba *Vječnosti doba* – je knjiga izabranih pjesama najplodnijega preporodnog pjesnika u bačkih Hrvata, priredio ju je Vladan Čutura, a objavljena je u povodu 150. obljetnice njegova rođenja. Na koncu, knjiga Balinta Vujkova *Šta u oca to u dice, hrvatske narodne pripovijetke (bunjevačke)*, objavljena je u povodu 100. obljetnice rođenja najvećeg sakupljača narodne književnosti Hrvata u Podunavlju, sadrži do sada neobjavljene narodne pripovijetke, a izbor je sačinila Bernadica Ivanković. Knjige su predstavljene u više mjesta u Vojvodini i Hrvatskoj, na različitim manifestacijama, na kojima se okupio velik broj ljudi, čime smo ispunili osnovnu funkciju tiskanja knjiga u „Godini hrvatskih velikana“ – da javnost bude upoznata s popudbinom koju su nam oni ostavili i kako bismo ih i na ovaj način „vratili u život“. Sve skupa su, pak, predstavljene 27. listopada okviru beogradskog Međunarodnog sajma knjiga na štandu izdavačke djelatnosti na jezicima nacionalnih manjina, a knjige su predstavili mr. sc. Željko Kuprešak, veleposlanik R. Hrvatske u R. Srbiji, Ivan Karan, ravnatelj NIU „Hrvatska riječ“, Katarina Čeliković, menadžerica kulturnih aktivnosti Zavoda i Tomislav Žigmanov, ravnatelj Zavoda i urednik izdanja.

Od održanih tribina u okviru „Godine hrvatskih velikana u Vojvodini“ ističemo sljedeće: u Baču o braći Evetović koju je održao svećenik Stjepan Beretić (13. kolovoza), o franjevcu Beatu Bukincu održao je dr. sc. Robert Skenderović u subotičkoj u franjevačkoj crkvi (25. listopada), a potom je u Baču održana tribina pod nazivom „Fra Stjepan Beato Bukinac kao utemeljitelj povijesnih istraživanja o bačkim Hrvatima“ (26. listopada). Zavod je u suradnji s Hrvatskom čitaonicom, NIU „Hrvatska riječ“ i župom sv. Roka u Subotici obilježio 100. obljetnicu rođenja Ivana Kujundžića, svećenika, književnika, bibliografa i prevoditelja (1. lipnja). Program je započeo molitvom i svečanim polaganjem vijenaca na Kerskom groblju u Subotici, uslijedilo je svečano otvorenje obnovljene Bunjevačko-šokačke knjižnice Ivana Kujundžića, a potom književna večer u Gradskoj knjižnici s predavanjima o djelu Ivana Kujundžića.

Kada je riječ o djelovanju u području prezentacije književnog stvaralaštva, navest ćemo održavanje književne večeri pod nazivom „Iz hrvatske književnosti u Mađarskoj“ na kojoj su predstavljena najnovija objavljena književna djela Znanstvenoga zavoda Hrvata u Mađarskoj u prostorijama Galerije „Vinko Perčić“ (3. svibnja). U Subotici je predstavljen tematski broj časopisa „Kolo“ o suvremenom pjesništvu vojvođanskih Hrvata. Naime, pjesništvo dvadeset pjesnika, Hrvata iz Vojvodine, koji su od 1990. godine tiskali bar jednu knjigu poezije, objavljeno je u dvobroju 5-6 za 2010. godinu časopisa središnjice Matice hrvatske za književnost umjetnost i kulturu „Kolo“, a izbor pjesničkih ostvarenja što ga je sačinio Tomislav Žigmanov predstavljen je 30. studenoga 2012. godine u Gradskoj knjižnici od strane urednika „Kola“ mr. sc. Ernesta Fišera

i profesora južnoslavenskih jezika i književnosti na zagrebačkom Filozofskom fakultetu dr. sc. Zvonka Kovača. Radi poticanja suvremenog književnog stvaralaštva na hrvatskom jeziku u Vojvodini i djelatnog pomaganja, stvaranjem primjerenih uvjeta rada na završavanju novih književnih djela, Zavod je raspisao natječaj za besplatni sedmodnevni boravak i rad književnika od 17. do 23. rujna u Tavankutu. Odlukom, za ovaj natječaj oformljenog Povjerenstva, u Tavankutu su bili književnici Vojislav Sekelj i Mirko Kopunović. Na kraju radnog boravka, Vojislav Sekelj je predstavio pjesme iz zbirke „Životopis jedne sjene“, a Mirko Kopunović pripovijetke iz zbirke „Mrvljenje mrve neba“ (23. rujna).

U cilju pospješivanja sustavnoga pristupa valorizaciji aktualne knjiške produkcije među Hrvatima u Vojvodini, Zavod je u 2012. godini ustanovio nagradu za najbolju knjigu godine, koja nosi ime središnje osobe hrvatske književnosti, znanosti i publicistike iz XVIII. stoljeća Emerika Pavića. Za nagradu „Emerik Pavić“ mogle su se natjecati knjige Hrvata iz Vojvodine, knjige na hrvatskome objavljene u Vojvodini i, na koncu, knjige o Hrvatima u Vojvodini koje su objavljene tijekom jedne kalendarske godine. Imenovano stručno povjerenstvo, koje su činili dr. sc. Slaven Bačić, Vladan Čutura i Nela Tonković, ocijenilo je vrijednost objavljenoga sadržaja, zatim prinos određenome kulturnom području i vizualno-likovno rješenje i to u 41 knjizi objavljenoj 2011. godine te najboljom knjigom proglasilo knjigu „Kako se branilo dostojanstvo“ Vojislava Sekelja. Nagrada je svečano uručena u okviru manifestacije „Dani Balinta Vujkova : dani hrvatske knjige i riječi“.

Na planu nagrađivanja još ćemo navesti kako je predsjednik Republike Hrvatske prof. dr. sc. Ivo Josipović dodijelio je 11. lipnja 2012. godine u Predsjedničkim dvorima u Zagrebu Povelju Republike Hrvatske za očuvanje hrvatske tradicije i kulture te njegovanje prijateljstva između dviju zemalja koju su primili HKPD „Matija Gubec“ iz Tavankuta i HKUD „Vladimir Nazor“ iz Sombora, a na inicijativu Zavoda i Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Subotici. Prestižno priznanje Grada Subotice – nagrada dr. Ferenc Bodrogyári, na prijedlog i inicijativu Zavoda dodijeljena je 2012. godine likovnoj i filmskoj umjetnici Lei Vidaković.

Pod koordinacijom postojećih kulturnih aktivnosti u Zavodu se, prije svega, misli na obavljene poslove oko usuglašavanja programa i dinamike rada kulturnih institucija i organizacija hrvatske zajednice u Vojvodini, te planiranja zajedničkih aktivnosti. To je završeno, nakon provedene ankete među hrvatskim udrugama kulture, izradom prijedloga kalendara kulturnih manifestacija vojvođanskih Hrvata za 2012. godinu, koji je postao dostupan preko internetskih stranica Zavoda. Njihovim, pak, svakodnevnim održavanjem i objavljivanjem sadržaja o događajima cjelokupne hrvatske kulturne scene u Vojvodini, uvelike smo pridonosili njezinoj većoj vidljivosti, što se može mjeriti i povećanjem broja napisa o nama ne samo u medijima na hrvatskom nego i u drugim.

Inače, osnovna ideja vodilja internetskih stranica Zavoda – www.zkvh.org.rs je putem njih osnažiti prezentaciju kulture vojvođanskih Hrvata uopće, u čemu se također uvelike i uspjelo. Naime, uz osnovne informacije o Zavodu te aktualnih vijesti o aktivnostima kako Zavoda tako i kulturnih udruga diljem Vojvodine, na stranicama se predstavlja kultura vojvođanskih Hrvata uopće, te se mogu naći prikazi vlastite povijesti, prikazi velikana, materijalni tragovi kulture, informacije o institucijama i organizacijama, najvažnijim kulturnim manifestacijama, najave događaja i izvješća o njima... Također, stranice sadrže i kalendar kulturnih manifestacija hrvatskih udruga kulture u Vojvodini, čime se nastoji uvesti red i omogućiti voditeljima kulturnih udruga bolje planiranje kulturnih događaja s ciljem da se izbjegnu preklapanja. Zahvaljujući web portalu ostvarili smo brojne kontakte sa zainteresiranom javnošću, a s pojedinim posjetiteljima i započeli suradnju.

Do konca 2012. godine bilo je više od 250.000 posjetitelja internetskih stranica Zavoda. Ove činjenice najbolja su potvrda za Zavod da je ovakav informativni medij na hrvatskom jeziku vezan za segment kulture bio i više nego potreban, tj. da je odluka Zavoda da ga pokrene bila posve opravdana. Na internetskim stranicama Zavoda za više od tri i pol godine objavljeno je više od 1400 članaka, i to vezanih za aktivnosti Zavoda i hrvatsku zajednicu u Vojvodini, relevantnih vijesti iz RH i RS, kao i najava raznih kulturnih događaja, natječaja i tekstova vezanih za udruge u kulturi vojvođanskih Hrvata i njihove manifestacije, kulturnu baštinu, povijest i slično. Web stranice Zavoda su do konca 2012. godine bile daleko najposjećenije i najcitiranije internetske stranice na hrvatskom jeziku u Srbiji. Ponosni smo na činjenicu da je jedan značajan broj vijesti i informacija prenesen sa naših stranica u drugim medijima, te na web stranicama Hrvatske matice iseljenika i drugih medija u Hrvatskoj i Srbiji, čime je njihova čitanost, a time i vidljivost kulturne scene vojvođanskih Hrvata, značajno povećana, što nam je i primarni cilj. Naravno, svjesni smo da ovaj uspjeh ne bismo mogli postići sami. Naime, zahvaljujući uspostavljenoj suradnji s novinarima Uredništva na hrvatskom Radio Subotice i njihovog web portala www.radiosuboticadanas.info, te s Novinsko-izdavačkom ustanovom „[Hrvatska riječ](#)“ i Katoličkog mjesečnika *Zvonik*, reobjavljivali smo njihove novinske priloge iz područja kulture, sa prilagodbama ili bez njih, na našim internetskim stranicama.

e) Suradnja s drugim institucijama u Vojvodini/Srbiji i u Hrvatskoj

Suradnja se odvijala u okviru onih programa koji su od značaja za kulturu, umjetnost i znanost te njezin razvoj kod vojvođanskih Hrvata. U tom smislu, osim programa navedenih u odjeljku a) *znanstveno-istraživački program*, Zavod je na različite načine (stručno, organizacijski i financijski) podržao održavanje brojnih manifestacija drugih hrvatskih institucija ili organizacija u Vojvodini. Konkretno, Zavod je sudjelovao i u osmišljavanju i organizaciji blagdana hrvatske zajednice u Vojvodini, Srbiji: blagdan sv. Josipa (Subotica, ožujak), kao i Dan bana Josipa Jelačića u Petrovaradinu (16. listopada) na kojem je predstavljena knjiga o životu i djelu Stanislava Prepreka (listopad), Dan 1. saziva hrvatske zajednice (15. prosinca); organiziranje izložbe plakata Darka Vukovića u Modernoj galeriji „Likovni susret“ u Subotici (23. ožujka); osmišljavanje i aktivno sudjelovanje u programu u povodu obilježavanja 100. obljetnice rođenja književnika Ante Jakšića (Bereg, 22. travnja); Dani dr. Josipa Andrića i A. G. Matoša (Plavna, travanj); svečana akademija i nagrađivanje najuspješnijih učenika na natjecanjima koji pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku (Subotica, lipanj); logistička potpora Hrvatskoj čitaonici i HKPD „S. S. Kranjčević“ u pripremi Pokrajinskog susreta pučkih pjesnika „Lira naiva“ (Bački Breg, lipanj); sudjelovanje u književnoj večeri posvećenoj Anti Jakšiću i Anti Evetoviću Miroljubu u Vajskoj (lipanj); pomoć u organizaciji književne večeri posvećene hrvatskim velikanima – A. Jakšiću i A. Evetoviću Miroljubu u okviru Dužijance 2012. (kolovoz); pomoć u pripremi, organizaciji i produkciji 11. Festivala bunjevački pisama (Subotica, rujan); suradnja na programima s Hrvatskom čitaonicom – posebice u planiranju, pripremanju i organizaciji 11. Dana Balinta Vujkova – dana hrvatske knjige i riječi (Subotica, listopad); logistička pomoć Hrvatskoj čitaonici u pripremi i organizaciji Pokrajinske smotre recitatora na hrvatskom jeziku (Subotica, studeni); potpora i sudjelovanje u Večeri ikavice u Stanišiću (Stanišić, listopad), potpora i sudjelovanje u Stanišiću na obilježavanju 67. obljetnice kolonizacije Hrvata u Vojvodinu (Stanišić, prosinac).

Jedan dio aktivnosti odnosio se i na predstavljanje suvremene kulturne, znanstvene i umjetničke scene iz Hrvatske i Mađarske uz potporu Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata. Tako je u Budimpešti 3. siječnja predstavljena knjiga „Osam stoljeća hrvatsko-ugarske državne zajednice, s posebnim osvrtom na Hrvatsko-ugarsku nagodbu“. Organizatori ovoga uspješnog predstavljanja bili su Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Budimpešti i Hrvatska manjinska

samouprava V. okruga Budimpešte, a o knjizi je govorio Slaven Bačić. U subotičkom Gradskom muzeju 1. veljače 2012. predstavljen je Muzejsko dokumentacijski centar (MDC) iz Zagreba kao i njihovo reprezentativno izdanje – „Vodič kroz hrvatske muzeje i zbirke“. „Kurnatskim idrima po Panonskom moru“ naziv je izložbe fotografija splitskog umjetničkog i primijenjenog fotografa Borisa Kragića, koja je otvorena 2. srpnja u predvorju Gradske kuće u Subotici. Izložbu su organizirali Generalni konzulat Republike Hrvatske u Subotici, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i Hrvatska matica iseljenika – podružnica Split. Humanitarni koncert mladih pijanista iz Hrvatske u suradnji sa subotičkom udrugom „Electe (26. srpnja) priređen je u Velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici. Izložba fotografija „Starinska kosidba“ Vesne Mores iz Osijeka bila je otvorena u vestibulu Gradske kuće u Subotici od 27. do 30. kolovoza. Organizatori ove izložbe, bili su Zavod i Generalni konzulat Republike Hrvatske u Subotici. Zavod i Muzej Vojvodine priredili su predstavljanje knjige prof. dr. sc. Helene Sablić Tomić *O strasti, čitanju, dokolici* (Naklada Ljevak, Zagreb 2011.) u Muzeju Vojvodine u Novom Sadu (25. rujna). Knjigu su predstavili prof. dr. sc. Jasna Melvinger, književnica, doc. dr. sc. Nives Tomašević, urednica, mr. sc. Snežana Ilić, kritičarka, prof. Tomislav Žigmanov, publicist i prof. dr. sc. Helena Sablić Tomić, autorica.

Treću godinu zaredom, održano je predstavljanje hrvatskih filmskih autora u projektu pod nazivom „Ciklus hrvatskog filma“, u okviru kojega je u Somboru i Subotici prikazan dugometražni dokumentarni film *Od zrna do slike* redatelja Branka Ištvančića. Film je nastao u koprodukciji nekoliko institucija iz Hrvatske i Srbije – HRT-a – Hrvatske televizije, Olimp produkcije (Zagreb) i Atalante (Palić), a u suradnji sa Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata i HKPD „Matija Gubec“ iz Tavankuta. Zavod je organizirao odlazak protagonista i suorganizatora ovoga filma na svjetsku premijeru u Zagreb (29. veljače). Somborska premijera je održana u prostorijama Hrvatskog kulturno-umjetničkog društva „Vladimir Nazor“ (5. listopada), a subotička u Velikoj vijećnici Gradske kuće (7. listopada). U Subotici je od 9. do 11. studenog priređen drugi dio „Ciklusa hrvatskog filma“. Tijekom tri večeri publika je imala prigodu vidjeti šest dokumentarnih filmova različite tematike i poetike, kao i različitih autorskih rukopisa. Ciklus je otvoren dokumentarnim filmom „domaćega“ Branka Ištvančića „Od zrna do slike“. Drugoga dana, 10. studenoga, prikazan je dokumentarni film „Brda 21000 Split“ redatelja Silvija Mirošničenka i producenta filma Branka Ištvančića. Posljednji dan Ciklusa hrvatskog filma u Subotici bio je rezerviran za ostvarenja Zorana Tadića (1941.-2007.), jednog od najznačajnijih hrvatskih filmskih redatelja. Ovom su prigodom prikazana četiri njegova dokumentarna filma: „Poštar s kamenjara“ (1971.), „Druge“ (1972.), „Dernek“ (1974.) i „Pletenice“ (1973.), koji na poetski način govore o neraskidivoj povezanosti ljudi iz dalmatinskog krša.

Na inicijativu Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, a posredovanjem Hrvatske matice iseljenika i Marije Hećimović, uz potporu Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija te Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Subotici, i 2012. godine iz Zagreba su stigle knjige nekoliko nakladnika čija je vrijedna donacija stigla u svrhu nagrađivanja najboljih učenika koji pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku u Subotici. Riječ je o više od stotinu naslova knjiga namijenjenih djeci osnovne i srednjoškolske dobi. Knjige su darovali zagrebački nakladnici: Europa Press Holding, Mozaik knjiga, Školska knjiga, Naklada Ljevak i Alfa. Također, inicirano je dobivanje potrebne stručne literature iz Republike Hrvatske (pravopisi, rječnici, leksikoni, enciklopedije...) te periodike, što se u drugoj polovici 2009. i počelo realizirati: na adresu Zavoda danas stiže 20-ak renomiranih stručnih i znanstvenih publikacija iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine, koji se redovito uvode u evidenciju Zavoda. Prigodom održavanja Dana Tome

Vereša, održanih od 14. do 16. prosinca, Hrvatsko književno društvo sv. Jeronima iz Zagreba, zalaganjem Tvrtka Klarića, nekoliko naših knjižnica obogaćeno je vrijednim izdanjima.

Uz potporu Hrvatskoga nacionalnog vijeća i NIU „Hrvatska riječ“, u produkciji Zavoda za kulturu vojvodanskih Hrvata, sredinom prosinca iz tiska je izašao kalendar za 2013. godinu. U izradi ovoga kalendara sudjelovali su uposlenici i vanjski suradnici Zavoda – povjesničari Mario Bara i Ivana Andrić Penava te dizajner Darko Vuković – dok je najveći dio fotografija osigurala NIU „Hrvatska riječ“. Atraktivno likovno opremljen, kalendar donosi kratke biografije i fotografije 12 glasovitih Hrvat(ic)a iz Vojvodine koji su uključeni u program obilježavanja „Godine hrvatskih velikana u Vojvodini“ 2012. i 2013. Tako su ove godine na kalendaru zastupljeni liječnik i kolekcionar Vinko Perčić (Hrvatski Majur, 1911. – Subotica, 1989.), franjevac i povjesničar Beato Bukinac (Bač, 1912. – Karlovac, 1945.), kiparica Ana Bešlić (Bajmok, 1912. – Beograd, 2008.), svećenik, književnik i bibliograf Ivan Kujundžić (Subotica, 1912. – Subotica, 1969.), književnik, zapisivač i obrađivač hrvatske usmene književnosti iz Vojvodine i susjednih država Balint Vujkov (Subotica, 1912. – Subotica, 1987.), književnik Ante Jakšić (Bereg, 1912. – Zagreb, 1987.), književnik i svećenik Josip (Joza) Pašić (Monoštor, 1913. – Zagreb, 2010.), politički i kulturni djelatnik, pripovjedač i publicist Živko (Živan) Bertić (Kukujevc, 1875. – Zemun, 1938.), učitelj i glazbenik Franjo Štefanović (Petrovaradin, 1879. – Petrovaradin, 1924.), književnik i svećenik Aleksa Kokić (Subotica, 1913. – Cetinje, 1940.), skladatelj i svećenik Albe Vidaković (Subotica, 1914. – Zagreb, 1964.) te političar i kulturni djelatnik Mišo Brajac (Starčevo kod Pančeva, 1900. – Starčevo, 1990.). Neki su od njih rođeni početkom XX. stoljeća, a svojim su djelima ostavili, uz gđjekad ne male žrtve, neizbrisive tragove u povijesti kako samih vojvodanskih Hrvata tako i država u kojima su živjeli, prije svega Srbije i Hrvatske. Kako uloga pojedinih osoba u domicilnoj zemlji, ali i u matičnoj domovini nije bila prepoznata ili je svjesno prešućivana, kalendar za 2013. hrvatskih institucija u Vojvodini ispravlja propuste i obilježava obljetnice rođenja istaknutih Hrvata u Vojvodini, kao prilog uspostavi i njegovanju kulture sjećanja među nama.

Na koncu ovoga dijela još ćemo istaknuti da je Zavod za kulturu vojvodanskih Hrvata nastavio razgovore o suradnji na znanstvenim projektima s drugim institucijama i organizacijama iz Republike Hrvatske i Mađarske. Tako je ravnatelj Zavoda Tomislav Žigmanov potpisao 18. siječnja u Pečuhu s ravnateljem Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj mr. sc. Stjepanom Blažetinom Ugovor o međunarodnoj znanstvenoj suradnji između ZKVH-a i ZZHM-a. Potpisivanju Ugovora prisustvovao je predsjednik Hrvatske državne samouprave u Mađarskoj Mišo Hepp, koji je ukazao na važnost i formaliziranja međunarodne znanstvene suradnje između ovih dviju ustanova. U Osijeku je 16. svibnja potpisan međunarodni ugovor o kulturnoj, znanstvenoj i umjetničkoj suradnji između Zavoda za kulturu vojvodanskih Hrvata, Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj, Umjetničke akademije iz Osijeka i Udruge Oksimoron o Osijeku.

f) Rad na profiliranju i osnaživanju ljudskih resursa

Segment kulture vojvodanskih Hrvata još uvijek nije u dovoljnoj mjeri profiliran, stoga se rad u ovom području sam po sebi nametnuo i to od elementarnoga evidentiranja raspoloživih resursa pa do osnaživanja ljudskih resursa u svakom od pojedinih područja. Osnaživanje ljudskih resursa nastavljeno je u 2012. godini priređivanjem nekoliko raznovrsnih seminara namijenjenih predstavnicima udruga. Najprije je Zavod u suradnji s Hrvatskim nacionalnim vijećem priredio je redoviti radni susret s predstavnicima hrvatskih kulturnih udruga u Subotici, 10. ožujka 2012. Izrada kalendara stalnih kulturnih manifestacija Hrvata u Vojvodini, obilježavanje „Godine hrvatskih velikana u Vojvodini“ te modeli prikupljanja sredstava za programe udruga u kulturi bile se glavne teme ovog susreta. Kalendar manifestacija i nastavak obilježavanja obljetnica

hrvatskih velikana u 2013. godini bile su teme drugog redovitog polugodišnjeg sastanka predstavnika vojvodanskih hrvatskih udruga kulture, koji je održan 8. prosinca, u sjedištu Hrvatskog nacionalnog vijeća u Subotici, u suorganizaciji Zavoda.

„Hrvati u Vojvodini i izazovi izrade popisa nematerijalne kulturne baštine u Srbiji“ naziv je seminara koji je Zavod priredio u Subotici 26. svibnja. O ovoj veoma važnoj temi govorili su Martina Šimunković, voditeljica Odsjeka za nematerijalnu kulturnu baštinu, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Zagreb i dr. sc. Tvrtko Zebec, ravnatelj Instituta za etnologiju i folkloristiku, Zagreb, dok je dr. sc. Irena Miholić, etnomuzikologinja, znanstvena suradnica na Institutu za etnologiju i folkloristiku, Zagreb moderirala radionicu o nematerijalnoj kulturnoj baštini Hrvata u Srbiji, a bilo je nazočno više od 20 djelatnika iz područja kulture iz svih mjesta u kojima žive Hrvati u Vojvodini. Na koncu, održana je obuka za pisanje projekata na inicijativu i uz logističku potporu Zavoda. Poseban trening održan je od 2. do 7. srpnja u prostorijama krovnog tijela naše zajednice u Srbiji. Riječ je o šestodnevnom treningu podijeljenom u dva dijela. Prvi dio se odnosio na planiranje, pripremu i pisanje projekata, što prethodi apliciranju na konkretni projekt, a drugi dio na napredno dizajniranje i budžetiranje te provedbu projekata. Polaznici ovog treninga bili su mahom predstavnici hrvatskih institucija i ustanova u Srbiji, te Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini.

Ravnatelj Zavoda za kulturu
vojvodanskih Hrvata

Tomislav Žigmanov, prof.